

ระลึกถึง สุเชาว์ ศิษย์คณิศ

23 มีนาคม 2531

ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Rama IX Art Museum Foundation

การประชุมทางวิชาการศิลปะ

"ความเคลื่อนไหวด้านศิลปะ "

กองทุนสุเชาว์ศิษย์คณิศ

โครงการ การประชุมทางวิชาการศิลปะ
ในโอกาสวันครบรอบการถึงแก่กรรมของ สู่เซาว์ ศิษย์คณิศ
23 มีนาคม 2531

หัวข้อการประชุม "ความเคลื่อนไหวด้านศิลปะ" (ในและต่างประเทศ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ กองทุนสู่เซาว์ ศิษย์คณิศ

หลักการและเหตุผล สู่เซาว์ ศิษย์คณิศ ศิลปินอิสระ เป็นอุทิศชีวิตเพื่อชีวิต เพื่อศิลปะ และเพื่อส่วนรวม ได้ถึงแก่กรรมหลังจากที่ป่วยเป็นเวลานาน เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2529 เพื่อเป็นการระลึกและเป็นเกียรติยศแก่ สู่เซาว์ ศิษย์คณิศ กองทุนสู่เซาว์ ศิษย์คณิศ จะจัดกิจกรรม การประชุมทางวิชาการดังกล่าวขึ้น ซึ่งเป็นไปตามอุดมการณ์ของ สู่เซาว์ ศิษย์คณิศ ในการเผยแพร่ ความรู้ในด้านศิลปะแก่ชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อระลึกถึงและเป็นเกียรติแก่ศิลปิน สู่เซาว์ ศิษย์ คณิศ
2. เพื่อเผยแพร่ศิลปะและงานด้านศิลปะ
3. เพื่อเผยแพร่ความเคลื่อนไหวด้านศิลปะ
4. เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ศิลปะ
5. เพื่อการพบปะสังสรรค์ในหมู่นักสนใจศิลปะและศิลปิน

วิธีดำเนินการ จัดการประชุม โดยเชิญ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องศิลปะและวิชาการศิลปะ และผู้แทนหน่วยงาน ศิลปะ และวัฒนธรรม เสนอรายงาน เชิญศิลปิน นักวิชาการศิลปะ ผู้แทนหน่วยงานศิลปะและวัฒนธรรม ผู้แทนสื่อมวลชน และผู้สนใจศิลปะจำนวนหนึ่ง เข้าร่วมการประชุม จัดทำเอกสาร จัดการเลี้ยงอาหาร และเครื่องดื่ม สรุปผลการประชุมเพื่อเผยแพร่

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนสู่เซาว์ ศิษย์คณิศ ศิลปิน นักวิชาการศิลปะ ผู้แทนหน่วยงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผู้แทนสื่อมวลชน และผู้สนใจศิลปะ

วันประชุม วันที่ 23 มีนาคม 2531 เวลาตั้งแต่ 8.30 น.

สถานที่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม.

เงื่อนไขในการเข้าประชุม ผู้ได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุม ไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียน ค่าอาหารและ เครื่องดื่ม และค่าใช้จ่ายอื่นใด

การติดต่อ โทร.2527991 (อ.อิทธิ คงคาภูดี โทร.2236162 (สุริรัตน์ โสมะบุตร)
โทร. 2792700 (ปรีชา อรชุนกะ)

สุเชาว์ ศิษย์คเณศ

เกิด เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2469 ที่บางคอแหลม ย่านนาวา กทม.

การศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ระบบเดิม) จากโรงเรียนอัสสัมชัญ กทม. พ.ศ. 2486

จบการศึกษาจากโรงเรียนศิลปศึกษา (เตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2497

จบการศึกษาระดับอนุปริญญาศิลปะจากมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2502 มีโอกาสศึกษาศิลปะกับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีหลายปี

การทำงาน เคยทำงานหลายแห่งแต่ก็ไม่ยั่งยืน ทำตั้งแต่งานขายของ ขายวัสดุศิลปะ ก่อนเข้าศึกษาทางด้านศิลปะ เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้ว ได้เป็นอาจารย์สอนศิลปะประจำโรงเรียนสาธิตฝ่ายประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั่วระยะหนึ่ง สุเชาว์ชอบใช้ชีวิตและทำงานอย่างอิสระ

การทำงานศิลปะและผลงานศิลปะ ก่อนที่จะเข้าศึกษาศิลปะที่โรงเรียนศิลปะศึกษา สุเชาว์ได้ศึกษาศิลปะเป็นส่วนตัวกับศิลปินหลายคน โดยเฉพาะอาจารย์ทวี นันทขว้าง ได้เขียนทั้งสีน้ำและสีน้ำมัน เพื่อส่งผลงานสีน้ำมันเข้าร่วมการแสดงผลกรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2496 ได้รับรางวัลเกียรตินิยมเหรียญทอง หลังจากจบการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรแล้วก็ทำงานศิลปะอยู่เสมอ ในช่วงที่สุเชาว์ได้ลาออกจากการเป็นอาจารย์ประจำที่โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตนั้น ได้ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำรงชีวิตและศิลปะอย่างศิลปินอิสระ มีรายได้จากการขายวัสดุศิลปะและการขายผลงานในราคาถูกแก่ร้านขายภาพ และนักสะสมศิลปะที่รู้จักกันเป็นส่วนตัว ในช่วงหลังก่อนถึงแก่กรรมไม่กี่ปี สุเชาว์ได้จัดแสดงผลงานเดี่ยวทำให้วงการศิลปะและวงการสะสมศิลปะเริ่มยอมรับผลงาน สุเชาว์ทำงานหนักขึ้นในระยะหลังนี้ ผลงานของสุเชาว์มีลักษณะพิเศษของตนเองในการเสนอเรื่องราวและด้านความรู้สึกนึกคิด เป็นผลงานที่แสดงความจริงใจ สะท้อนชีวิตของสุเชาว์เอง ผลงานของสุเชาว์จึงมีคุณค่า เพราะมีสังกะธธรรม ผลงานก็คือชีวิตของเขาและชีวิตของเขาก็คือผลงาน เป็นผลงานที่แสดงความรักแห่งชีวิตของศิลปินผู้มีชีวิตอย่างลำบากยากเข็นและเดี๋ยวตาย ดังชื่อผลงานของเขาที่เขาตั้งเองเช่น เงียบเหงา เดี่ยวดาย เหลืองระทม สู้ชีวิต ชีวิตขึ้นชีวิตลง ผันของคนไร้บ้าน ทะเลระทม เป็นต้น

ชีวิต อาจจะเรียกได้ว่าสุเชาว์เป็นศิลปินที่ไร้ญาติขาดมิตร เขาไม่เคยมีที่อยู่อาศัยแน่นอน เคยเช่าหอพักอยู่ ครั้งสุดท้ายเขำบ้านอยู่กับศิลปินรุ่นอาวุโสที่ซอยสว่าง ถนนจรัสสินทวงศ์ กทม.

เมื่อล้มป่วยลงเพราะสุขภาพทรุดโทรมและกร่างงาน ก็ได้อาศัยมิตรสหายที่สนิทกันในการรักษาพยาบาล เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นเวลายาวนาน ในที่สุดได้ถึงแก่กรรมในวันที่ 23 มีนาคม 2529 ขณะที่มีอายุเกือบ 60 ปี

ส.เชาว์ ศิษย์คเณศ อัครวาทะ

ไอ้สังขารนี้หนอ ข้าขอลา
 แต่วิญญาณข้าจะรุ่งด้วยผลงาน
 เป็นสักขีพยานยืนยันว่า ไทยมิใช่ที่
 ไทยมีศิลป์ มีสัจย์
 มีควรใครดูแคลน และลูกหลานข้า
 จักรักษาไว้

กลกบเกิดอยู่ในสระจ้อย คือผมเอง
 จ้ะเจียมบรรจบมือต่อท่านที่

เห็นทะเลโลก กลางสมุทรมาแล้ว
 Rama IX Art Museum Foundation
 และไหนเลยจะหาญเคียงมหาผิงหลวง
 เป็นเพียงฝั่งมีน ผู้มันสร้างสมสุดปลั่ง
 ได้รังก้อย ขอน้อมมอบแด่ท่านดังนี้

มนุษย์มีสัมผัสแผกผันบันทาลนานาจิตตัง
 ดังนั้นศิลปะย่อมเกิด-ดับ สลับสร้างต่างกัน
 ศิลปะจะดำรงคงอยู่คู่คน คั่นคั่นบากบั่น
 มุ่งมันสร้างสรรค์ สมคำมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง

จะหาใครไว้แทนอาจารย์ศิลป์
 หากนล้นพสุธาหาไม่เหมือน
 หากนล้นแสงจันทร์ตะวันเลื่อน
 หากนเลื่อนลอยลับดับสวัน

ความเคลื่อนไหวในด้านทัศนศิลป์

ก่อนอื่นใคร่ขอทำความเข้าใจร่วมกันก่อนว่า "ความเคลื่อนไหว" มีความหมายในเชิงทฤษฎีและประวัติศาสตร์ศิลปะอย่างไร เพื่อมิให้เกิดความสับสนกับคำว่า เหตุการณ์และปฏิบัติการ หรือที่เรียกว่า "อินซิเดนท์" ความเคลื่อนไหวนั้นเป็นเรื่องของขบวนการเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความเคลื่อนไหวของศิลปะสมัยใหม่ หรือขบวนการศิลปะสมัยใหม่ (โมเดิร์น อาร์ต มูฟเมนต์) เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีแผน การรวมตัว กระบวนการ การพักตัว ไม่ใช่ความเคลื่อนไหวที่แท้จริงเป็นเพียงปฏิบัติการ เป็นอินซิเดนท์ ซึ่งในทางการเมืองก็เรียกว่าขบวนการทางการเมือง (โพลิติคคอลล มูฟเมนต์) จะเป็นประชาธิปไตย สังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ก็มีความเคลื่อนไหวที่เรียกว่า ขบวนการหรือ "มูฟเมนต์" ทั้งนั้น ศิลปะก็เช่นกัน ถ้าจะพูดถึงความเคลื่อนไหว ก็คือขบวนการที่เป็นกลุ่ม มีการวางแผน มีการรวมตัว มีการพักตัว มีกระบวนการและวิธีการ

ในการที่จะกล่าวถึงว่า "ความเคลื่อนไหว" อะไรที่โดดเด่นนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจหรือตกลงกันเป็นเบื้องต้นก่อนว่า "ความเคลื่อนไหว" ณ ที่นั้นหมายถึงอะไร และจะกำหนดขอบข่ายหรือขอบเขตว่า ความเคลื่อนไหวที่โดดเด่นนั้น เคลื่อนไหวทางไหน ทางบวกหรือทางลบ ทางดีหรือทางชั่ว ทางสร้างสรรค์หรือทำลาย และการที่จะเลือกเสนอความเคลื่อนไหวที่ว่าโดดเด่นนั้น ใช้อยู่ไรเป็นเครื่องวัด สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องตกลงหรือทำความเข้าใจกันก่อน เพื่อมิให้เกิดความสับสน มิฉะนั้นแล้วก็จะเป็นการเสนอแบบอัตวิสัย ทำให้เกิดอคติทั้งหลายทั้งปวงได้ เพราะเรื่องส่วนรวมนี้ มิใช่เป็นสิทธิของผู้หนึ่งผู้ใด ผู้ที่มีความรู้ย่อมหรือควรแสดงความคิดเห็นได้

ประเทศไทยเรานี้ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นประเทศด้อยพัฒนาอย่างที่ต่างชาติและคนไทยบางคนต้องการให้เป็น เพราะขาดความรู้จริง จะเห็นได้ว่าต่างชาติที่ได้ศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมของเราในอดีตและปัจจุบันอย่างลุ่มลึกแล้ว ก็อดที่จะให้ความนิยมเสียไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วเขาคงไม่เชิญประเทศไทยและศิลปินไทยส่งผลงานทั้งอดีตและปัจจุบันไปแสดงในสถาบันศิลปะของเขาเป็นแน่ เท่าที่เขาเชิญเราไปแสดงก็ยังไม่เคยมีสถาบันใดแลถกพิพากษ์คนใด เอาผลงานศิลปะทั้งอดีตและปัจจุบันของเราไปประจานให้เราเสียศักดิ์ศรีเลย มีแต่คนของเราบางคนที่ทำให้เสียหายโดยความไม่มีสติหรือขาดสติ

เราน่าจะมาช่วยกันสรรหา "ความเคลื่อนไหว" ที่มีผลในการดำรงและสร้างสรรค์ สร้างสรรค์ส่วนรวมประเทศชาติทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้ ด้วยใจเป็นกลาง ด้วยความรู้ ปัญญาแลสติ ทั้งนี้เพื่อความดำรงคงอยู่แลความเจริญก้าวหน้าพัฒนาการแห่งศิลปะของเรา ด้วยกันเถิด

สู่เขาวังที่ไร่ร้างใหม่
เหลือถ่านไฟเริ่ทราย
สิ่งศิลป์ที่งสืบสาย-
โลกเปล่าเปลี่ยวแว้งคว้าง

สิ้นชีวิตสิ้น
โศกนั้นพลันชน้เธอ
แรงฝันที่เผลอเธอ
อาจกล่าวแทนจิตรได้

ชีวิตสิ้นแต่สร้าง
ยอมยังยืนอมตะ
เวลาร่วงเป็นชยะ
ใจเท่านั้นสว่างไว้

Rama IX Art Museum Foundation
ที่พลันศิลป์เท่านั้น
คืออมตะศิลปะคง
ศิลปินเร่ใจผจง
มีดีใหม่เหนือสมัยหน้า

โหมสลาย
เปล่าว่าง
ใจกล้า เล่าแล
ช่างอ้างว่างแสน ฯ

ศิลป์เสนอ
ซ่อนไว้
ละเมอเล่า
ไปไร้ภาษา ฯ

ศิลปะ
คำไร
หรือพิพม์
เพื่อไถ่หนี้ศิลป์ ฯ

ยืนยง
คู่ฟ้า
นฤมิต เร็วรา
เพื่อหล้าวิเศษขลัง ฯ

โดย อังคาร กัลยาณพงศ์

แม้จะมีใครบอกความหมาย
และความอบอุ่นของบ้านต่อฉัน นับพันครั้ง
ฉันก็ไม่อาจเข้าใจถึงความรู้สึกนั้น
เพราะตลอดชีวิต ฉันไม่เคยมีบ้าน
แม้จะมีใครพูดถึงความสุข
ของการมีลูกและภรรยาให้ฉันฟัง นับพันครั้ง
ฉันไม่อาจซาบซึ้งในความรูสึกนั้น
เพราะฉันไม่เคยมีภรรยาและลูก
ฉันมีเพียงลมหายใจ มีแรงงาน และภาพเขียน

รุ่งอรุณวันหนึ่งซึ่งระลึกถึง สู่เขาวัง ศิษย์คเณศ
โดย วิพุธ จาเรญสุข

ระลึกถึง สุเชาว์ ศิษย์คเณศ

ผู้เจริญยอมหรือพึงระลึกถึงผู้ที่สมควรระลึกถึง ผู้ซึ่งประกอบกรรมดีที่เป็นกุศลกรรม เป็นมรรคเป็นผล เป็นคุณแลเป็นประโยชน์ เป็นมงคลต่อส่วนรวม ย่อมได้รับการระลึกและคารวตา จากผู้ที่เห็นธรรมแลเป็นธรรม สุเชาว์ ศิษย์คเณศ เป็นศิลปินผู้หนึ่งที่ได้อุปถัมภ์กุศลกรรมไว้ เป็นผู้สมควรได้รับการระลึกถึงและคารวตาจากผู้ที่เห็นธรรมและเป็นธรรมทั้งหลาย สุเชาว์ ศิษย์คเณศ เป็นศิลปินที่มี อุดมสัมมาปณิธิ ในวาระที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นผู้มี ปุพเพกตปุญญตา คือเป็นผู้ที่เคยสร้างชาติไว้ การระลึกถึงสุเชาว์ ศิษย์คเณศ ในวาระนี้จึงเป็น กาลัญญตา เป็นการรู้จักกาลและเทศะเป็นอย่างยิ่ง

สุเชาว์ ศิษย์ คเณศ ศิลปินอิสระ ผู้ได้ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิต เพื่อศิลปะและเพื่อส่วนรวม ในยุคบุกเบิกศิลปะสมัยใหม่ของเรา ได้ประสบความยากลำบากแสนสาหัส แลในที่สุดก็ถึง แก่ชีวิตตามวาระที่ยังไม่สมควรจะจากโลกไป ยิ่งความอาลัยในหมู่ครูบาอาจารย์แลมิตรสหาย ทั้งหลาย สิ้นสุดแห่งสังขารซึ่งเป็นอนิจจตาแลอนัตตตา ตามหลักธรรมะอันประเสริฐของ พระพุทธองค์ เหลือไว้แต่คุณงามความดีเหลือไว้ และที่เสียไว้ ซึ่งบรรดาผู้เห็นธรรม แลผู้ยุติธรรมได้พยายามช่วยกันรักษาต่อไป โดยที่ท่านเหล่านั้นมี อารักขสัมปทา อันน่าสรรเสริญ เป็นปฏิปทาของผู้ที่เจริญแล้ว

สุชา สุ่มขสุส สามคูศิ ความพร้อมเพรียงหรือร่วมกันย่อมเป็นความสุข โดยเฉพาะ ความพร้อมเพรียงในการทำความดีร่วมกัน ผู้ที่เคารวะผู้อื่นย่อมได้รับการเคารวะตอบ ดังที่ว่า ครุโหติ สคารโว ดังนั้นแล การชุมนุมในวันนี้ของท่านผู้เจริญทั้งหลาย เพื่อระลึกถึง สุเชาว์ ศิษย์คเณศ โดยการแบ่งปันความรู้แลประสบการณ์ซึ่งกันแลกัน โดยมีเห็นแก่ตนฝ่ายเดียว ดังพุทธวจนะ ที่ว่า เนกาสิ ลกเต สุขํ กิณคนเตยวยอมไม่ได้สุข

ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับการระลึกถึงและคารวะ ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลกรรมชั่ว เมื่อสังขารเสื่อมสลายไปแล้ว ก็ไปสู่หุติ อันเป็นนรภูมิ และติรัจจานภูมิ ได้รับการสาปแช่ง ตลอดไป ในปัจฉิมลิขิตนี้ ใครขอให้ท่านผู้ผ่านกุศลกรรมจงได้รับมงคลอันสูงสุด ประสบความสุขความเจริญในชีวิตแลการงาน คารโว จ นินาโต จ เอตมมผลมตม เทอญ

คำร้ง วงศ์ปราช

ประพันธ์ในโอกาสระลึกถึง สุเชาว์ ศิษย์คเณศ

23 มีนาคม 2531

สุโข ปลูกสุส อรุณโย

สังสมความดีทำให้นิสุข

Rama IX Art Museum Foundation